

Un artista únic

DAVID CASTILLO coordinador

editorial

La tenacitat i una gran confiança en ell mateix van convertir Valerià Pujol en un dels màxims exponents de la literatura catalana de la Transició. El país insisteix en la memòria de fa un segle, però oblida la història immediata, la que van forjar herois com l'estimat Valeri, escriptor i activista, militant de les lletres.

Poeta i novel·lista, Valerià Pujol va haver de lluitar el doble, tant per les dificultats que ha patit la nostra cultura com pel handicap d'una poliomièlitis que el va anar trencant fins a l'últim dia, avui fa exactament vint anys. El vam enterrar un dia ventós i fresc, sense ser conscients que ens deixava un home diferent, un investigador de la literatura, compromès amb la vida. Des dels vint anys publicava amb regularitat. De fet, el seu primer llibre, *El crit i la paraula*, està datat el 1973. Pocs mesos abans de morir havia presentat la novel·la *Palmira*, una

recreació del seu viatge per l'Orient mitjà, acompanyat del seu amic Eugeni Gascón. Tots dos recordaven les dificultats per aconseguir el somni del Valeri de conèixer

L'escriptor Valerià Pujol el 1984 ARXIU FAMILIAR

moltes de les ciutats mítiques de la Ruta de la Seda. Amb cadira de rodes, amb croses o recolzant-se en l'Eugeni, la tenacitat del Valeri li va permetre recollir prou material i idees per construir el seu

últim llibre. Abans, però, havia obtingut grans èxits amb el premi Carles Riba del 1983 per *La trista veu d'Orfeu i el tornaveu de Tàntal*, i el Documenta del 1981 per *Interruptus*. En prosa o en vers, Valerià Pujol va explicar la seva època, les dificultats de l'home per sobreviure al seu temps i l'encaix de la creativitat en un món decididament prosaic.

Com altres companys generacionals, Valeri va voler continuar les línies experimentals de l'avantguarda, sense oblidar exercicis estilístics com la seva obra dins la narrativa eròtica, a l'estil de Bataille i d'Apollinaire. Buscava interlocutors còmplices i mai va abandonar les col·laboracions a la premsa –va ser habitual del nostre suplement fins al final–. També amb altres disciplines com la música, on amb el grup Abissal van oferir algunes de les propostes en català més interessants dels anys vuitanta mentre la majoria feien el soca. El Valeri era un artista únic. *

MOTELBARSTOW

RAFAEL VALLBONA

L'home que llegeix Tabucchi

L'home que llegeix Tabucchi sota la morena d'un mas, un dia d'estiu, pres d'una al·lucinació potser, de sobte és a Lisboa. Hi és present, en aquest viatge, el sentit tràgic de la circumstància històrica, és clar, com hi són presents les cançons de Carlos do Carmo, d'Amàlia o de la jove Carminho.

Aquest matí Lisboa és una ciutat plena de persones que han desaparegut de la seva vida: fantasmes literaris d'escriptors, arquitectes o músics morts les vides dels quals ell ha glosat en textos lluminosos que, per un instant, els han tornat a la memòria dels vius. "Nas pedras da minha rua, / Hoje vi nelas a sombra / Que me parecia ser tua", ha escrit Roberta Miranda en un *fado* que sona a l'antic camió convertit en botiga de discos de Rua do Carmo. Es tracta d'això, diu Monteiro Rossi, de no evitar mai les ombres, és en elles on habita el record, més que no pas en les certituds de la llum meridional.

Fatigat per la calorada, l'home que llegeix Tabucchi és a Rua Augusta. El *calceteiro* que arregla parsimoniosament la vorera li diu que es tregui l'americana si té calor, que no és el primer que ho fa, aquí. "Com ho sap això?", li pregunta. "És fàcil. Passat l'arc giri a l'esquerra, entri a

Martinho da Arcada i preguntí-ho. Ho saben molt bé, ells." L'home es treu la jaqueta, seu a la terrassa i demana una llimonada amb molt de sucre. Hi ha gavines a l'horitzó del riu, els *cacilheiros* salpen lents d'Almada. La vida no és més que un dia normal, com la brisa que, per fi, puja del Tejo a darrera hora de la tarda. L'únic que no es pot perdre aquí és l'assossec.

L'afany amb què l'home que llegeix Tabucchi busca per *largos* i *ruas* lisboetes el record de tots aquells que un dia va amortallar literàriament és un somni blanc, un anhel encès amb *Afirma Pereira*, sostingut amb *Rèquiem* (Edicions 62) i clarament definit amb *Pessoana mínima* (Imprensa Nacional). La mort és un viatge erràtic per carrers calorosos i buits. És un dia per les tavernes del Chiado i els cafès d'A Baixa pensant en el poema que mai no s'escriurà, perquè ja l'escriu cada tarda la brisa que puja del riu i que teneix la ciutat d'aquesta tan necessària tranquil·litat. És ara que, per fi, ja ha conegut el destí final de tots aquells sobre els quals ha escrit. És ara que pot anar a buscar l'Antonio per anar a Largo das Portas do Sol a prendre una *ginjinha*. La circumstància és tràgica, sí, però la vida continua descabdellant-se calma per Figueira. *

SENYORRUC

GUILLEM CIFRÉ

